

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/ Issue 3 (Aralık/ December 2020), s. 149-168.
|| Geliş Tarihi-Received: 4.10.2020
|| Kabul Tarihi-Accepted: 30.11.2020
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675

Varlık Dergisi'nin 1933-1981 Yıllarına Dair Dış Kapak Biyografisi

The Cover Page Biography Of Varlık Journal On Years 1933-1981

Çiğdem ÖZAY*

Öz

1933 yılından beri çıkmakta olan Varlık dergisi kültür ve sanat hayatımızda hatırı sayılır bir yere sahiptir. Birçok önemli yazar ve şairimiz Varlık sayesinde ilk defa adını duyurmuş ve edebiyat tarihimizde yerini almıştır. Türkiye'nin geçen 87 yıllık tarihine tanıklık etmiş olan dergi sadece niteliği, içerdiği yazılar ve yer verdiği sanatçılar bakımlarından değil nicelik, görsel ve biçim bakımlarından da dikkate şayandır. Kapaktaki görsel ve resimler Türkiye'nin toplumsal ve kültürel tarihine ışık tutmaktadır. Bu resim ve görseller kimi zaman güncel olaylar ve durumlarla ilgili olabildiği gibi kimi zaman da değerli ressamlarımızın sanat eserleridir. Mustafa Kemal Atatürk kapakta en çok resmi bulunan önemli şahısken, şair ve yazarlarımızın ölüm ve anma günlerinde konulan resimleri de bir diğer öne çıkan görsellerdendir. Bu görsellerden yola çıkarak incelediğimiz 47 yılda Türk Edebiyatının ve kültürünün izini sürmek mümkündür. Dergi bu anlamda hem Türk Edebiyatına hem de kültür tarihimize önemli kazanımlar getirmiştir. Çalışmamızda Varlık'ın kapak sayfalarını bu bakımdan incelemiş bulunmaktayız. Derginin kurucusu Yaşar Nabi Nayır hayattayken yayınlanmış (1933-1981) tüm sayıları inceleyerek kapak tasarımlarının ve kapakta kullanılan görsellerin bir dokümanını çıkardık ve önemli olanları yazımızda gösterdik.

Anahtar Kelimeler: Varlık, Yaşar Nabi Nayır, dış kapak, tasarım, görseller.

Abstract

Varlık magazine, which has been published since 1933, has a considerable place in our culture and art life. Thanks to Varlık, many important writers and poets made their name known for the first time and took their place in our history of literature. Turkey's last 87 years of history, which has witnessed the only magazine quality, not quantity of articles contained and artists care given place, is remarkable in the way of visual and maintenance. The social and cultural history of Turkey on the cover images and pictures shed light on. These pictures and images are sometimes related to current events and situations, and sometimes they are works of art of our esteemed painters. While Mustafa Kemal Atatürk is the most important person with the most pictures on the cover, the pictures of our poets and writers on the days of commemoration are another prominent visuals. In our study, we have examined the cover pages of Varlık in this regard. The founder of the magazine, Yaşar Nabi Nayır, examined all the issues that were published while alive (1933-1981) and published a document of the cover designs and the images used in the cover, showed the important ones in our article.

Key Words: Varlık, Yaşar Nabi Nayır, cover, design, images.

* Arş. Gör. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tekirdağ/Türkiye, e-posta: cozay@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8079-6229.

Giriş

1933 yılında Yaşar Nabi Nayır tarafından yayınlanmaya başlayan *Varlık Dergisi* günümüzde de devamlılığını koruyan sayılı edebiyat ve kültür sanat dergilerimizdendir.¹ O günden bugüne toplumumuzun sosyal ve kültürel hayatına tanıklık eden dergi dönem dönem kendi içinde çeşitli yapılanmalar gerçekleştirmiş, bu da derginin hem içerik hem de şekil bakımından değişimine yol açmıştır.²

Yazımızda *Varlık Dergisi*'nin Yaşar Nabi Nayır'ın ölümüne kadarki süreçte geçirdiği değişikliği dış kapağın tasarımı açısından anlatmak istiyoruz.³ Bu kadar uzun soluklu bir edebiyat ve kültür dergisinin yıllar içinde geçirdiği niceliksel değişimler derginin biyografisini de gözler önüne sermektedir. 1933 yılında yayın hayatına başladığı dönemdeki *Varlık* 1980'lere gelindiğinde "var olma" sancılarını çoktan geride bırakmış, prestijli bir edebiyat ve kültür sanat dergisi haline gelmiştir. İşte çalışmamızda bu dönemi başlangıcından 1981 yılında Yaşar Nabi Nayır'ın ölümüne kadar inceliyoruz.

Varlık edebiyat ve kültür tarihimiz açısından önemi göz ardı edilemeyecek bir birikime sahiptir. Hem yayınların kalitesi ve zenginliği hem de Türkiye'nin içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel değişime tanıklık etmesi bakımlarından değerli bir arşiv niteliğindedir.⁴ Nitekim bu yönüyle pek çok araştırmaya kaynaklık etmiş, hakkında çalışmalar yapılmıştır. Biz incelememizde *Varlık*'ın sadece niteliksel olarak değil aynı zamanda nicelik bakımından da oldukça değerli olduğunu gördük. *Varlık*'ta kullanılan görsellerin derginin profili ve vizyonu ile olan örtüşmesi dikkate şayandır.⁵ Bu ayrı bir çalışmanın konusu olacağından bu kadar söz etmeyi kâfi görüyoruz. Bizim bu çalışmada

¹ Yaşar Nabi'nin şahsiyetiyle şekillenen *Varlık Dergisi* Cumhuriyet ideolojisinin kesintisiz bir takipçisi olarak 1981 yılına kadar onun yayın politikası doğrultusunda çıkarılmıştır. Bu bakımdan sivri fikirlere yer vermeyen, devletin politik yaklaşımlarına ters düşmeyen fakat aynı zamanda öğretici, bilgilendirici, zamanına göre edebî olarak yoğun ve kaliteli bir dergi olarak yayın hayatında yer bulur. Hem yerli edebiyata hem de dünya edebiyatına aynı oranda yer vermiş, Türk Dili'nin doğru kullanılmasında titizlik gösteren, edebiyatın yanı sıra görsel ve plastik sanatlar, bilim ve eğitim alanlarında da sorumluluk sahibi bir dergi niteliğindedir.

² *Varlık* dergisinin Yaşar Nabi Nayır'ın yönetimindeyken üç farklı dönem geçirdiğini görmekteyiz. İlk başlangıcından Atatürk'ün ölümüne kadar olan, ikincisi Atatürk'ün ölümünden 1946'ya kadar olan, sonuncusu da bu tarihten Yaşar Nabi'nin vefatına kadar olan dönem. İlk dönemde dergi yayın hayatında var olmaya çalışır. Bu dönemde devlet desteğinden yararlanmış. İkinci dönemde ekonomik sıkıntılar baş gösterir. Üstelik Yaşar Nabi'nin resmi hizmetleri ve askerliği de bu yıllardadır. Son dönemde ise Yaşar Nabi diğer işlerinden ayrılmış, sadece *Varlık*'la meşgul olmuş, *Varlık* Yayınevini kurmuş ve derginin merkezini Ankara'dan İstanbul'a taşımıştır. Bunları tezimizde ayrıntılı olarak anlatmaktayız.

³ Bu yazı yayımlanmamış doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tezimizde *Varlık* dergisini kuruluşundan Yaşar Nabi Nayır'ın ölümü olan 1981 yılına kadar detaylı olarak inceledik. Tezimiz üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde derginin künyesi bulunur. İkinci bölümde derginin ayrıntılı tasarım ve biçime dair özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise yer alan eserler yerli ve çeviri olmak üzere tespit edilip sınıflandırılarak örneklerle gösterilmiştir. Bu makaleyi ikinci bölümdeki biçim özelliklerine dayanarak hazırladık. Bk. Özay, 2018.

⁴ "Varlık aynı zamanda zamanın genç şair ve yazarlarını edebiyatımıza kazandırmasıyla da önemli bir yere sahiptir. Yetmişen fazla isme ilk defa sayfalarında yer vererek onları edebiyat dünyasına tanıtmıştır. Bu isimler şairlerimizden hikâyecilerimize ve eleştirmenlerimize kadar geniş bir yelpazededir. Başta gelenler arasında Behçet Necatigil, Orhan Veli ve arkadaşları, Sabahattin Kudret Aksal gibi şairlerle Mahmut Özay, Rasim Özdenören, Nazlı Eray sayılabilir." Bakınız Özay, s. 5.

⁵ *Varlık* dergisi Atatürk ilkeleri doğrultusunda bir yayın anlayışı sürdürmüş ve "inkılâbın" kültür ve sanat ayağında bir destekçisi olmuştur. Nitekim Yaşar Nabi Nayır bunu "Varlık Ne İçin Çıkıyor" adlı yazısında şöyle dile getirir: "Memlekette bir tek hakiki san'at mecmuası yok. İnkılâbın, her sahada, yokluktan varlıklar yaratmak işine girişmiş olduğu bir devirde acısı hissedilen bu boşluğu doldurmak, duyulan bir ihtiyacı cevap vermek gayesiyledir ki VARLIK çıkıyor." (15 Temmuz 1933, sayı1). Böyle olunca *Varlık*'ta yer alan resim görseller de daha anlamlı olacaktır. Nitekim ilk resim Mustafa Kemal Atatürk'e aittir ve en çok resmi kullanılan da odur. Diğer taraftan yerli ve yabancı ressamın eserleri, sanatçıların öz portreleri de en çok gördüğümüz diğer görsellerdir. Çünkü *Varlık* Atatürk inkılâbı doğrultusunda bir eğitim, kültür, sanat mahfilidir.

asıl anlatmak istediğimiz derginin sayfa, ebat, düzenleniş gibi şekil bakımından uğradığı değişiklikler ile ekonomik politikasıdır. Bunu da dergiden örnekler ile göstereceğiz.

Ekonomik zorluklarla yayın hayatına çıkan *Varlık*'ın bu süreçte hayatta kalabilmek için en iyi etkinliği göstermiş olduğunu görmekteyiz. Başlangıçta devlet desteği almış olsa da o günün ekonomik şartları düşünüldüğünde zor olanı başarmıştır. Mümkün olan en iyi kaliteyle çıkarılan derginin asıl amacı ise Yaşar Nabi Nayır'ın şahsında toplumumuza "medeniyetler seviyesinde" yol göstermek ve gençleri motive etmektir. Adeta bir öğretmen edasıyla dönemin gençlerini, okuryazarlarını bir araya getirmiş olan dergi aynı zamanda gelecek nesil için bir okul olmuştur.⁶

Bütün bu koşullar içinde *Varlık*'ın şekil özelliklerini dış kapak üzerinden gözden geçireceğiz. Derginin dış kapağı bizlere o yıllardaki dergicilik anlayışı, kâğıt ve baskı kalitesi ve *Varlık*'ın kendini ne şekilde ifade ettiğiyle ilgili de bilgi vermektedir. Bu süreci incelerken derginin bu kırk yedi yılda geçirdiği değişiklikleri dönemlere ayırmayı uygun bulduk. Bu dönemler kendi içinde derginin yaşadığı önemli değişimlere, hem Yaşar Nabi hem de *Varlık* için dönüm noktalarına denk gelmektedir. Her dönemde dergi kendini yenilemiş, içerikle beraber kâğıt kalitesi, renk seçimleri, sayfa sayısı, sayfaların düzenlenişi, yayınlanan reklamlar ve kullanılan resimler değişiklik göstermiştir.

1. 1933-1936 Arası

Dış kapağın tasarımına baktığımızda derginin yayın hayatına başladığı 1933 yılından 1936 yılına kadar olan dönemde aynı düzenleme uygulanır. 1936 yılına gelindiğinde ekonomik sıkıntılar yaşayan dergi Yaşar Nabi'nin de kişisel hayatında yaşadığı zorluklar nedeniyle bazı kısıtlamalara gitmiştir. Kapakta kullanılan renkli sütunlar kalkmış, ayda iki kez çıkan dergi kimi zaman ayda bir, üç ayda bir çıkmıştır. Bilhassa 1939 yılı ile 1946 yılları arası bu yoksunluk açıkça görülür.⁷

Birinci sayının dış kapağına bakarsak (15 Temmuz 1933) renksiz saman kâğıt sayfayı kaplar. Tüm yazı ve rakamlar siyah renklidir. Yalnız "*On Beş Günlük Sanat ve Fikir Mecmuası*" sloganı renkli çerçeveye alınmıştır. Bu çerçevenin renginin her sayıda değiştiğini görmekteyiz. Fakat her sayıda kırmızı, mavi, yeşil gibi tek canlı renk kullanılır. Bu ilk sayıda kırmızı renk kullanılmıştır. Derginin adı en üstte tüm sayfayı sağdan ve soldan kapsayacak şekilde büyük puntolarla verilmiştir. Birinci sayıdan itibaren dergi adının altında sağa dayalı olacak şekilde derginin kimliğini, vizyonunu ve misyonunu belirten sloganı "*On Beş Günlük Sanat ve Fikir Mecmuası*" sözü yer alır. Sol alt köşede yine bir kırmızı daire içinde derginin sayısı "1" vardır. Ortada üst sağ ve alt sol sütunda büyük harflerle "*Bu Sayıda*" başlığı altında o sayıda yer alan yazar ve sanatçı kadrosu verilir. Sol alt köşede küçük yazılarla o sayının tarihi, sağ alt köşede ise fiyatı belirtilmiştir. Ebadı 33x23 cm'dir (Özay 2018: 47.)

⁶ Bakınız, Kongar (Ocak 1991). *Varlık Üzerine Kişisel ve Toplumsal Bir Değerlendirme*. *Varlık*, Sayı 1000, s. 14.

⁷ Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü, derginin yönetici kadrosunun değişimi ve Yaşar Nabi Nayır'ın askere alınması gibi faktörler bu sıkıntılı zamana işaret eder. 1946 yılında Yaşar Nabi Nayır diğer işlerine son vermiş, yalnızca derginin sorumluluğunu üstlenmiş ve dergiyi Ankara'dan İstanbul'a taşımıştır. Derginin kapak tasarımında görülen büyük değişiklik de bu döneme denk gelir.

Resim 1: Varlık 1. sayı.

1936 yılına kadar kapaktaki bu biçim uygulanmış, sadece 1935 yılı Mayıs sayısı özel bir anma vesilesiyle küçük bir değişiklik göstermiştir. 9 Mayıs 1935 tarihli kırk beşinci sayının kapağı **Cumhuriyet Halk Partisi**'nin dördüncü büyük kurultayı dolayısıyla farklı düzenlenmiştir. Sarı renkli kapağın tümü partinin amblemi olan kırmızı altı okla bezenmiş ve en altta yine kırmızı yazılarla "*CHP 4.üncü Büyük Kurultayı*" yazılmıştır (s. 47).

Resim 2: Kırk beşinci sayı dış kapak

Kapak düzeni yetmiş sekizinci sayıya (01 Kasım 1936) kadar aynı kalmakla beraber belli özel sayılarda ya da içerikle ilgili önemli bir değişiklik olduğunda bu şekilde sayfanın en altında ilan edilmiştir. Bu sayılardan birinin de kırk sekizinci sayı (1 Temmuz 1935) olduğunu görmekteyiz. Vedat Nedim'in "Kör" adlı piyesi tefrika edilmeye başladığı bu sayının kapağında ilan edilmiştir. Hatta bu kapakta derginin kaç sayfa olduğu dahi belirtilir (s. 50).

2. 1936-1946 Arası

1936-1946 yıllarında dış kapak farklı bir tasarımla karşımıza çıkmakta. Bu tarih aralığı içinde zaman zaman küçük farklılıklar olsa da 1946 yılına kadar tasarımda önemli bir değişim yoktur.

Değişikliğin görüldüğü ilk sayı **yetmiş sekizinci** sayıdır (30 Eylül 1936). Dergi adı yine en üstte geniş ve büyük olarak verilmekle beraber italik yazılmıştır. Bu defa kapaktaki tüm yazılar ve şekiller renksiz saman kâğıdı fon üzerinde soluk kırmızı renklidir. Başlığın hemen altında el yazısı biçiminde "On beş günde bir çıkar" açıklaması küçük harflerle verilmiştir. "Sanat ve Fikir Mecmuası" sloganı ise bu defa sol sütunda yer alır. Soldaki dört çizgiyle desteklenir. Sayı numarası bu defa sağ altta yine bir yuvarlak içindedir. Derginin içinde yer alan yazılar bu defa sağ ortada bulunur. Yazılar sırasıyla "makale", "hikâye", "şiir" diye ayrı ayrı verilmiş ve yazar ve şairlerin isimleri yanında

eserlerin isimleri de belirtilmiştir. En altta ortada dergi fiyatı, onun da altında tarih görülür.

Resim 3: Yetmiş sekizinci sayı dış kapak

Bir sonraki farklılık **seksen üçüncü** sayıda karşımıza çıkar (15 Aralık 1936). Kapak bu defa zemin renkli (kırmızı), yazı ve şekiller ise siyah olacak şekildedir. Ebat ve düzenleme ise aynıdır. Fakat içindekilerin belirtildiği bölümde "hikâye" yanına tire ile "piyes" ya da "nesir" yazıldığı olmuştur.

Resim 4: Seksen üçüncü sayı dış kapak

Bu düzen diğer sayılarda da devam etmiş, tema rengi değişmekle beraber sayfa düzeni ve yazı ve şekillerin rengi ve biçimi aynı kalmıştır. Yalnız yüz yirmi sekizinci sayıda içinde yer alanlar kısmında “şiir” bölümünün yer almadığı görülür.

1939 yılının Ocak ayı on beşinci günde çıkan **yüz otuz üçüncü** sayı hem şekil hem de içerik anlamında oldukça farklıdır. Değişiklik kapakta verilen sloganla kendini belli eder. Daha önce “Sanat ve Fikir Mecmuası” olan slogan bu defa “Milliyetçi ve Memleketçi Fikir Mecmuası” olmuştur. Hatta öyle ki dergide yapılan değişiklikler 01.01.1939 tarihli bir önceki sayının ilk sayfasında *Varlık* tarafından bildirilmiştir:

“Şaşmıyan bir intizamla geçmiş olan nesir hayatının altıncı yılında bulunan *Varlık*, müessisleri tarafından, çalışmalarını daha ziyade edebiyat ve san’at sahasında teksif etmek maksadile kurulmuş ve bugüne kadar ilk intişarındaki bu umumi veçhesine sadık kalmıştır.” (132. Sayı).

Buna göre dergi diğer yayın organları arasında bir farklılık sunmak ister. Nitekim çoğalan edebiyat ve sanat mecmuaları *Varlık*'ı buna yöneltmiştir:

"Varlık ilk intişara başladığı zaman memleketin yegâne ciddi, edebî mecmuası sıfatını haiz bulunuyordu. Mecmuanın ilk ciltleri, yazılarındaki isabetli intihap sayesinde o yılların bir nevi edebî antolojisi mahiyetini haiz olmuştur. Ancak son senelerde edebiyat ve san'at sahasında çalışan mecmuaların sayısı pek çoğalınca esasen mahdut olan yazı elemanları tabiatile inkısama uğramış ve mecmua, ilk zamanlarındaki ehemmiyet ve şümülünü kaybetmek tehlikesile karşılaşmıştır." (A. y.)

İçerikle ilgili değişiklikler açıklandıktan sonra şekildeki değişimler de son paragrafta belirtilir:

"Mecmua, eskiden olduğu gibi on beş günde bir çıkacak. Ancak yeni şekli küçük formada 32 ve 40 sahife olacak ve eski numarasının yanında birden başlayan yeni bir sayı olacaktır. 15 Sonkânun 1939 tarihli sayısından itibaren Varlık'ı bu yeni şekilde göreceğ ve eminiz ki beğeneceksiniz."

"VARLIK"

Nitekim yüz otuz üçüncü sayıya baktığımızda şekildeki değişiklik hemen göze çarpar. Tüm sayfa tek sütun şeklinde düzenlenmiştir. Tema renksizdir, yazılar ise siyah renkli ve kalındır. Normal yazıyla en üstte genişçe yer alan başlığın altında daha küçük puntolarla *"Milliyetçi ve Memleketçi Fikir Mecmuası"* sloganı verilir. Sayfanın ortasında *"İçindekiler"* başlığı altında küçük puntolarla yazarlar ve yazı başlıkları vardır. Bunun da hemen altında aynı puntolarla *"Kronikler"*, *"İktibaslar"*, *"Tenkitler"* hakkında bilgi verilmiştir. Bu kısım sonraki sayılarda ise *"Hülâsalar ve İktibaslar"* şeklinde içeriği belirtilmeden sadece yazılmış ya da hiç belirtilmemiş. Sol altta sayı numarası, sağ altta ise fiyatı verilir. Altta ortada ise *"Ankara'da On Beş Günde Bir Çıkar"* yazısı vardır. Sayfa ebadında da önemli bir küçülme olmuş, dergi adeta kitap boyutu ve hacmine gelmiştir.

Resim 5: Yüz otuz üçüncü sayı dış kapak

Yüz elli ikinci sayıdan (1 Kasım 1939) itibaren bu formattaki kapak zaman zaman yeşil, gri, sarı, kırmızı gibi renkli fonda çıkar. İçerik ve sayfa sayısı değişmekle beraber şekildeki bu yapı 1946 yılı üç yüz on ikinci sayıya kadar muhafaza edilir. Derginin fiyatı ise 250-251. Sayıyla (1-15.12.1943) birlikte 15 kuruştan 25 kuruşa çıkar.

3. 1946-1962 Arası

Temmuz 1946 tarihli **üç yüz on ikinci** sayıya (01.07.1946) baktığımızda derginin hem aylık çıkarılmaya başlandığını hem de şekil ve ebat bakımından da oldukça değişmiş ve yenilenmiş olduğunu görürüz. Bu formunu az değişiklikle uzun yıllar boyunca koruyacaktır.

Bu sayının kapak fonu canlı sarıdır. Dergi boyu yeniden süreli yayın formatına gelmiştir. En ayırıcı fark ise dergi dış kapağında ilk kez görsel bir resim kullanılıyor olması. Bu görsel bir tablo eseridir. Sayfanın tam ortasına yerleştirilmiştir. Dergi adı en üstte büyük olarak verilmiş, altında ise daha küçük puntolarla italik olarak "Aylık sanat ve

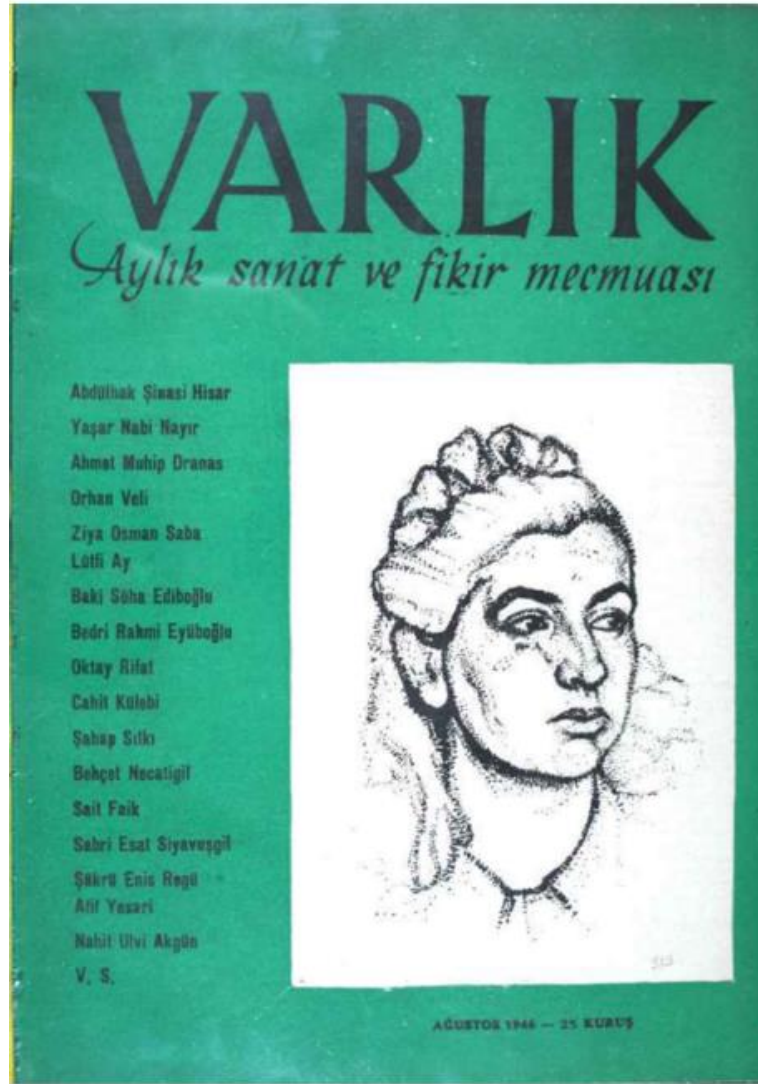
fikir mecmuası” yazılmıştır. Ortada yer verilen, sayfanın neredeyse yarısını kaplayan resmin altında ise küçük puntolarla içinde yer alan yazar ve sanatçıların isimleri sıralanmıştır. Eser isimleri ise artık verilmemektedir. Sol alt köşede epeyce küçük formatta tarih, sağ altta ise aynı şekilde fiyat gösterilir.

Resim 6: Üç yüz on ikinci sayı dış kapak

Görsel bundan sonraki tüm sayıların kapaklarında kullanılmış, ancak bazen ortada, bazen sağa dayalı şekilde yerleştirilmiştir. Mesela hemen arkasından gelen üç yüz on üçüncü sayıda görsel sağa dayalı, içerikse sola dayalı olarak verilmiş ve bu format benimsenmiştir. Tarih ve fiyat ise resmin altında görülür.

Resim 7: Üç yüz on üçüncü sayı dış kapak

Kapaklarda kullanılan bu görseller çoğunlukla tablolar, özellikle de ünlü yerli ve yabancı ressamalara ait eserlerdir. Bazen içeriğe uygun olarak bir sanatçının tablosu ya da çizimi ya da ayın konusuna uygun bir çizim olabilmektedir. Ancak ilerleyen sayılarda fotoğraflar da kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Bunlar genelde sergilerden alınan heykellerin, büyük devlet adamlarının ya da sanatçıların fotoğraflarıdır. İlk fotoğraf kullanımı ise Kasım 1947 tarihli üç yüz yirmi sekizinci sayıya aittir. Eser D Grubu ressamlarından **Zühdi Müridoğlu**'na ait bir büsttür.

Resim 8: Üç yüz yirmi sekizinci sayı dış kapak

En çok resmi kullanılan isimse **Mustafa Kemal Atatürk**'tür. Önceki sayılarda Büyük Önderin resimleri ve fotoğrafları iç sayfalarda kullanılmakla birlikte ilk kez kapakta kullanılması 30 Kasım 1948 tarihli üç yüz kırkıncı sayıda olmuştur. Fotoğraf ölüm yıl dönümü dolayısıyladır, Atatürk'ün bir büstüne aittir.

Resim 9: Üç yüz kırkıncı sayı dış kapak

Her Kasım ayı sayısı ve belli resmî ve özel günler kapak resmi **Mustafa Kemal Atatürk**'e ayrılmıştır.

Varlık büyük yazar ve şairlere oldukça değer vermiş, bazı sayıları sadece ölümlerinde değil yaşarken bile onlara ayırmıştır. Bunlardan biri üç yüz elli üçüncü sayıdır. 1949 Aralık tarihli sayının kapak resmi altmış beşinci doğum günü dolayısıyla büyük şair Yahya Kemal'e aittir.

Resim 10: Üç yüz elli üçüncü sayı dış kapak

Dergi aynı resmi kapak olarak şairin ölüm tarihi olan 1958 yılında dört yüz doksanınıcı sayıda da kullanacaktır.

Görüldüğü üzere *Varlık* kullandığı değerli sanatçılara ait görsel ve fotoğraflarıyla da zengin bir arşiv niteliğine sahiptir. Nitekim iç sayfalara baktığımızda değerli ressamlarımıza ait sadece *Varlık*'ta çıkmış eskiz ve çizimlere, değerli yazar ve şairlerimize ait özel fotoğraflara da rastlayacağız. Öte taraftan ünlü ve modern yabancı resamlara ve sanatçılara ait tablo ve görsel eserlere de yer vermesi ayrıca dikkati çeker.

1946'dan 1962 yılına dek kapak tasarımı ve ebatla değişiklik olmamıştır. Yalnız 1953 Mart tarihli üç yüz doksan ikinci sayıda sloganda yer alan "mecmuası" ifadesi "dergisi" şeklinde değişmiş, 1956 yılı Haziran ayından itibaren de dergi yeniden on beş günde bir çıkmaya başlamış, bu da sloganın "On beş günde bir çıkar sanat ve fikir dergisi" olarak değişmesine yol açmıştır. 15 Ekim 1956 yılı dört yüz kırkıncı sayısında ise slogan italik harflerden düz harflere çevrilir.

Resim 11: Dört yüz kırkıncı sayı dış kapak

4. 1962-1969 Arası

1962 yılında kapak tasarımında küçük değişiklikler yapılmış ve bu 1961 yılının Aralık ayına ait son sayısında (564. sayı) belirtilmiştir. İç kapakta “15 Günün Olayları” sayfasında “Varlık’ta Yenilik” başlığı altındaki açıklamada dergide yapılan değişikliğin içerikten çok şekilde olduğu söylenir:

“Gelecek sayımızda Varlık’ı oldukça değişmiş bulacaksınız. Bu değişiklik özden çok biçimde olacaktır. Biçim bakımından yıllardan beri tutumumuz şuydu: memlekette duyulan dergi kıtlığı yüzünden elden geldiği kadar çok yazıya yer vermek, bunun için de bütün yerleri yazı ile doldurmaya çalışmak.”

Burada dikkatimizi çeken Varlık’ın bir önceki değişiklikleri yaparken ileri sürdüğü sebeplerin şimdi farklı olmasıdır. Daha önce sayıları artan mecmualar içinde farklı olmak isteğiyle değişikliğe gidilirken şimdi ise dergi sayısının artması onları memnun etmiş ve yükünü azaltmıştır. Hatta öyle ki sırf bu yüzden dergi sayfalarının yazı bakımından hafifleyeceği söylenmektedir:

"Ancak bu yazı çokluğunun ortaya çıkardığı tıknazlığın da insanı rahatsız edici bir yanı olduğunu biliyor, buna istemiyerek katlanıyorduk. Şimdi çok şükür, yurttan sanat dergilerinin sayısı bir hayli çoğaldı. Çıkanlara her gün yenileri katılıyor. Bu durumda yazıdan biraz daha azalma pahasına da olsa dergiyi bir parça havalandırma, dolayısıyla güzelleştirmenin sırası geldiğine hükmettik." (132. sayı, 01.01.1939).

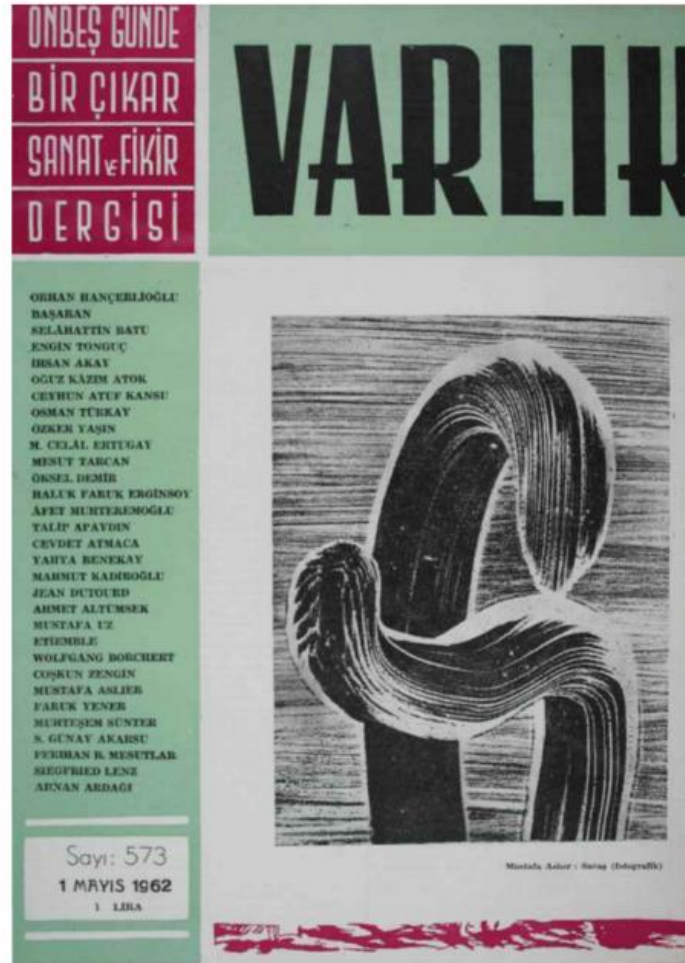
Beş yüz altmış beşinci ve (Ocak 1962) beş yüz altmış altıncı sayıda denenen değişiklik son şeklini beş yüz altmış yedinci sayıda (1 Şubat 1962) bulur. Buna göre en üstte sol köşede renkli bir çerçeve fon içinde "On Beş Günde Bir Çıkar Sanat ve Fikir Dergisi" sözüne yer verilir. Hemen yanında büyük puntolarla derginin adı vardır. Bundan sonra hemen altta sol sütunda içerik bilgisi yer alır. Sadece yazar ve sanatçıların isimleri verilmiştir. Sağ dayalı olarak ortada kalan büyük alan görsele ayrılır. Görsel renksiz fon çerçevesine alınmıştır. En altta sol köşede ise sayı, tarih ve ücret bilgisi vardır. Dergi adının çerçeve fonu ile içerik kısmının çerçeve fonu aynı renktir. Kapakta kullanılan bu slogan fon rengi ile diğer renkler her sayıda farklılık gösterir ancak dergi adı ve içerik her zaman siyah, slogan ise beyaz renklerle yazılmıştır.

Resim 12: Beş yüz altmış yedinci sayı dış kapak

Beş yüz yetmiş üçüncü sayıdan (Mayıs 1962) itibaren slogan fonu ile aynı renklerde bir detay görselin altına yerleştirilir.

Resim 13: Beş yüz yetmiş üçüncü sayı dış kapak

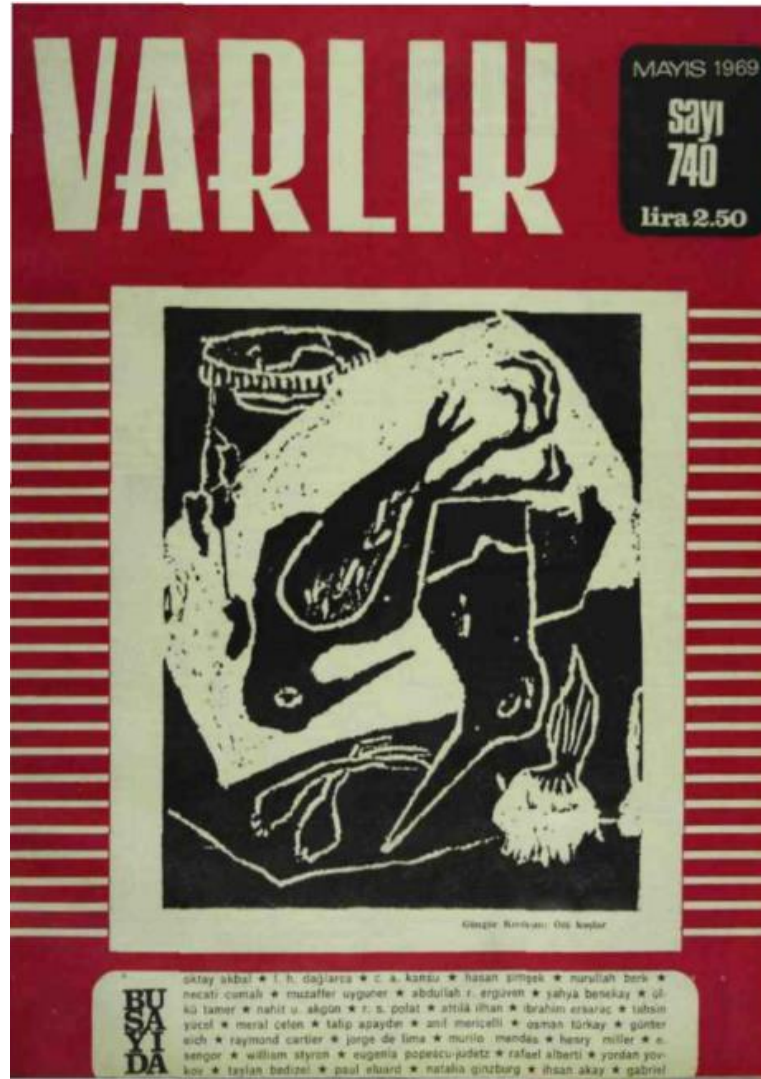
1969 yılına kadar kapak formatı bu şekilde kalmıştır.

5. 1969-1981 Arası

Nisan ayı 1969 yılı **yedi yüz otuz dokuzuncu** sayıyla beraber dergi yeniden aylık çıkmaya başlar. Bu sayıda kapak formunda da küçük değişikliklere gidilmiştir. Her sayıda değişen tek renk fon kullanılmaya başlanır. Dergi adı üstte büyük harflerle bu defa beyaz renkli verilir. Sağ üst köşe renksiz fonda tarih, sayı ve fiyat bilgisine ayrılmıştır. Kapak sayfasının ortasında yalnızca görsel bulunur. Altta sağa dayalı olarak renksiz bir fon içinde “*Bu sayıda*” başlığıyla yer alan yazar ve sanatçıların isimleri verilir. Aynı zamanda bu 739. Sayıyla beraber derginin sloganı olan “Fikir ve sanat dergisi” ifadesi kapaktan kaldırılmıştır.

Bundan sonraki Mayıs ayına ait yedi yüz kırkuncu sayıda ise tarih, sayı ve fiyat bilgisi siyah fonda beyaz yazıyla verilmiş, görselin bulunduğu alanda sağ ve solda kalan boşluklara beyaz yatay çizgilerle biçim verilmiştir.

Resim 14: Yedi yüz kırkıncı sayı dış kapak

Kapaktaki bu format Yaşar Nabi Nayır'ın ölümüne kadar (Nisan 1981) devam ettirilmiştir.

Sonuç

Edebiyat ve kültür tarihimizde önemli bir yeri olan, uzun yıllar toplumumuza tanıklık etmiş *Varlık Dergisi*'nin kapak sayfalarını 1933-1981 yılları içinde inceledik. Derginin tasarımda ve düzenlemede geçirdiği değişiklik bizlere hem *Varlık* hem de Türkiye genelinde dönemin dergiciliği, basım yayım politikası, kalitesi ve görsel sanatlarla ilgisi hakkında bilgi vermektedir. *Varlık*'ın bu tutumu iç sayfalarında da izlenmiş ve araştırılmaya değer görülmüştür. Hem içeriğin yoğunluğu hem de görsel anlamda *Varlık* dergisi değerli bir birikime sahiptir.

Dış kapağın tasarımı derginin yayın hayatına başladığı 1933 yılından 1936 yılına kadar önemli bir değişim geçirmemiştir. Buna gör renksiz saman kâğıt üzerine yazılar ve rakamlar siyah renklidir. Yalnız "*On Beş Günlük Sanat ve Fikir Mecmuası*" sloganı renkli çerçeveye içinde verilir. Bu çerçevenin rengi ise her sayıda değişir. Fakat her sayıda kırmızı, mavi, yeşil gibi tek canlı renk kullanılır. Derginin adı en üstte tüm sayfayı sağdan ve soldan kapsayacak şekilde büyük puntolarla verilmiştir. Birinci sayıdan itibaren dergi

adının altında sağa dayalı olacak şekilde derginin kimliğini, vizyonunu ve misyonunu belirten sloganı “*On Beş Günlük Sanat ve Fikir Mecmuası*” sözünü görmekteyiz. Sol alt köşede derginin sayısı vardır. Ortada üst sağ ve alt sol sütunda büyük harflerle “*Bu Sayıda*” başlığı altında o sayıda yer alan yazar ve sanatçı kadrosu verilir. Sol alt köşede küçük yazılarla o sayının tarihi, sağ alt köşede ise fiyatı belirtilmiştir. Ebadı 33x23 cm’dir. (Özay 2018: 47.)

1936 yılında yaşanan ekonomik sıkıntılarla Yaşar Nabi’nin kendi hayatında yaşadığı zorluklar bazı kısıtlamalara gidilmesine yol açmıştır. Bu tarihle baskı kalitesinde düşüş olmuş ve daha az sayı çıkarılmıştır. Değişikliğin görüldüğü ilk sayı **yetmiş sekizinci** sayıdır (30 Eylül 1936). Bu defa kapaktaki tüm yazılar ve şekiller renksiz saman kâğıdı fon üzerinde soluk kırmızı renklidir. Başlığın hemen altında el yazısı biçiminde “*On beş günde bir çıkar*” açıklaması küçük harflerle verilmiştir. “*Sanat ve Fikir Mecmuası*” sloganı ise bu defa sol sütunda yer alır. Sayı numarası bu defa sağ altta yine bir yuvarlak içindedir. Derginin içinde yer alan yazılar bu defa sağ ortada bulunur. 1946 yılına kadar kapak tasarımı bu şeklini korumuştur.

Dergi, asıl büyük değişimi ve hakiki mahiyetini 1946’dan sonra geçirmiştir. Kapak fonu canlı sarıdır. Dergi yeniden süreli yayın olarak çıkarılmaya başlanmıştır. En ayırıcı fark ise dergi dış kapağında ilk kez görsel bir resim kullanılıyor olması. Bu görsel bir tablo eseridir. Sayfanın tam ortasına yerleştirilmiştir. Ortada yer verilen, sayfanın neredeyse yarısını kaplayan resmin altında ise küçük puntolarla içinde yer alan yazar ve sanatçıların isimleri sıralanmıştır.

1962 yılına gelindiğinde ufak değişikliklerle karşımıza çıkan *Varlık* aslı önemli değişimi 1969’da yaşar. Dergi, yeniden aylık çıkmaya başlar. Her sayıda değişen tek renk fon kullanılmaya başlanır. Dergi adı üstte büyük harflerle bu defa beyaz renkli verilir. Sağ üst köşe renksiz fonda tarih, sayı ve fiyat bilgisine ayrılmıştır. Altta sağa dayalı olarak renksiz bir fon içinde “*Bu sayıda*” başlığıyla yer alan yazar ve sanatçıların isimleri verilir. Aynı zamanda bu 739. Sayıyla beraber derginin sloganı olan “*Fikir ve sanat dergisi*” ifadesi kapaktan kaldırılmıştır.

Görüldüğü üzere derginin kapak sayfaları *Varlık* ve onun Türk kültürüne sağladığı katkı hakkında bilgi sunmaktadır. Dergi içerik bakımından yalnızca bir edebiyat dergisi değil, aynı önemde diğer sanatlara da yer verip bizzat onları da teşvik etmiş bir dergidir. Bunu da sanata ve resme kapak sayfalarında verdiği yerden anlayabiliriz. Öte yandan birçok kapağı Mustafa Kemal Atatürk’e ve onu temsil eden değerlere ayırması da yine derginin ve kurucusu Yaşar Nabi Nayır’ın dergicilik anlayışını yansıtır. Edebî şahsiyetlerin ölümleri ve ölüm yıldönümleri dolayısıyla dergi kapağında görülmesi de az rastlanır değildir. Bununla da *Varlık*’ın Türk edebiyatının önde gelen şahsiyetlerine ve Türk kültürüne verdiği değeri anlamak mümkündür.

Sonuç olarak, tüm bu tespitlerimize dayanarak da *Varlık Dergisi*’nin kültür, sanat ve edebiyat tarihimizdeki haklı yerini görmekteyiz.

Kaynakça

- Deniztekin, Filiz Nayır -Enver Ercan (Ed.) (2010). *Yaşar Nabi Nayır ve Varlık Dergisi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Emil, Birol (1997). *Türk Kültür ve Edebiyatından 1-Meseleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Enginün, İnci (2004). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Kahraman, Hasan Bülent (2010). *Yaşar Nabi Nayır ve Varlık Dergisi*. Filiz Nayır Deniztekin-Enver Ercan (Ed.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kaplan, Mehmet (2004). *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karagülle, Fırat (2006). Varlık Dergisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Yeni Türk Edebiyatı Tarihi II.*, 8, 614.
- Kaynardağ, Arslan (1995). Yayın Dünyası. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 10, İstanbul: İletişim Yayınları, 2824.
- Kurdakul, Şükran (1987). *Çağdaş Türk Edebiyatı III*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Makal, Mahmut (1 Aralık 1979). Yokluk İçinde Varlık. *Varlık*, 867, 6.
- Nayır, Yaşar Nabi (01.09.1949). Cemiyetçi Edebiyat ve Şiir. *Varlık*, 28, 10.
- Nayır, Yaşar Nabi (1 Ağustos 1958). Gerçek Öncülük. *Varlık*, 484, 2.
- Nayır, Yaşar Nabi (1 Temmuz 1953). Varlık'ın Yirminci Yılı. *Varlık*, 396, 1.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Temmuz 1933). Varlık Ne İçin Çıkıyor. *Varlık*, 1.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Temmuz 1963). Otuzuncu Yıl. *Varlık*, 602.
- Nayır, Yaşar Nabi (2010). Yaşam Öyküm. *Yaşar Nabi Nayır ve Varlık Dergisi*. Ankara, 86-87.
- Nayır, Yaşar Nabi (Ocak 1991). Varlık Üzerine Kişisel ve Toplumsal Bir Değerlendirme. *Varlık*, 1000.
- Nayır, Yaşar Nabi (Temmuz 1973). Kırkıncı Yılımız. *Varlık*, 790.
- Oktay, Ahmet (1987). *Toplumsal Değişme ve Basın*. İstanbul: B/F/S Yayınları.
- Turan, Yüksel (2010). *1936 Yılı Türk Basınında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal ve Türk Basını*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Anabilim Dalı.
- Yetiş, Kâzım (2013). *Dönemler, Problemler Şahsiyetler Aynasında Türk Edebiyatı II/2*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

